

Actueel

Onderzoek cliëntenraad:
problematiek thuiszitters veel groter dan gedacht

Op weg naar de Wajong

'Thuiszitters' heten ze: jongeren in de leerplichtige leeftijd die niet naar school gaan. Vaak hebben ze psychische problemen. Soms zijn ze vrijgesteld van de leerplicht, soms niet. In tegenstelling tot jongeren die als gevolg van ziekte of letsel in het ziekenhuis belanden, zijn er voor hen nauwelijks voorzieningen om contact te houden met school en leerstof. De gevolgen zijn ingrijpend en trekken een zware wissel op hun toekomst: grote achterstand op school, geen contact met leeftijdsgenoten. Als de weg naar school alsnog wordt teruggevonden, zijn deze jongeren niet zelden behoorlijk in niveau gezakt. Praktisch betekent het vaak het voorportaal voor een uitkering: de Wajong of de WIJ.

Cliëntenraad

De instelling GGZ Kinderen en Jeugd, onderdeel van Rivierduinen (de regio's Duin- en Bollenstreek, Leiden, Alphen en Gouda), biedt hulp aan zo'n 3000 jeugdigen van 0 tot 18 jaar met psychische of psychiatrische klachten. Ook ouders krijgen steun. De kinderen horen – met uitzondering van de allerkleinsten – op school. Voor een aantal

is dat anders: ze zitten thuis, al dan niet ontheven van de leerplicht. Volgens de jongeren in de cliëntenraad van GGZ Kinderen en Jeugd - een aantal leden spreekt uit ervaring - is de omvang van deze groep veel groter dan de professionals (behandelaars, leerplichtambtenaren, zorgcoördinatoren van scholen) inschatten. Dat niet alleen, de gevolgen van het

thuiszitten zouden ook veel groter zijn dan gedacht en impact hebben op de rest van hun leven. Dus vroeg de cliëntenraad met hun ondersteuner om een onderzoek en dat is er – mede gefinancierd door het zorgkantoor – gekomen. Onder leiding van professor Jo Hermanns onderzochten H&S Consult en DSP-groep omvang, aard en gevolgen van het thuiszitten. Thuiszitters

zijn 'jeugdigen die langdurig (vier weken of langer) niet of gedeeltelijk naar school gaan, al dan niet met ontheffing van de leerplicht'. Voor de gevolgen maakt het immers niet uit of je wel of niet met toestemming van de leerplichtambtenaar thuis zit.

Harry Kokhuis, directeur algemene zaken GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen, vertelt: "Toen de cliëntenraad aangaf dat zij wilden onderzoeken hoeveel jongeren met psychiatrische problemen niet of slechts gedeeltelijk naar school gaan, hebben wij dat idee omarmd. Juist omdat de cliëntenraadsleden aangaven hoe zij met het schoolgaan hadden geworsteld en wat de impact voor hun persoonlijk was geweest. Uiteindelijk heeft elk kind recht op onderwijs. Dus ook kinderen en jongeren met psychiatrische problemen." Op 1 april presenteerden de onderzoekers op initiatief van de cliëntenraad de resultaten van het onderzoek in een rondetafelgesprek met professionals uit de instelling en het veld.

Onbekende wereld

Na Jo Hermanns' presentatie van het onderzoek is het even stil rond de tafel vol professionals. Na het zwijgen herkennen de meesten het geschetste beeld, maar de omvang en diepte ervan, hebben zij zich niet gerealiseerd. Op grond van de enquête (betrouwbaarheid 90%) zat 22% van de in behandeling zijnde jongeren de afgelopen twee jaar geheel of gedeeltelijk thuis. Bijna één op de vijf (18%) komt niet meer op school. Voor GGZ Kinderen en Jeugd gaat het omgerekend om tussen de 330 en 880 kinderen en jongeren. Het zijn vooral jongeren ouder dan twaalf jaar. Bij hen komt thuiszitten vijf tot zes keer zo vaak voor als bij jongere kinderen. GGZ Kinderen en Jeugd kan natuurlijk ongunstig afsteken bij de rest van het land, landelijke schattingen liggen namelijk aanzienlijk lager. Er zijn echter geen betrouwbare cijfers. Bij andere GGZ-instellingen is nooit eerder dergelijk onderzoek gedaan. Kortom, het onderzoek onder de jeugdige cliënten van GGZ Kinderen en Jeugd is de meest betrouwbare informatie waar we over beschikken. Kernachtig en oprecht drukt Mieke Hogervorst, hoofd van het regionaal bureau leerplicht van de regio's Leiden

en de Duin- en Bollenstreek het uit: "Op grond van meldingen van scholen en aanvragen voor ontheffing van de leerplicht hebben we een aantal van deze jongeren in beeld. Het zijn er veel meer dan we dachten."

Van kwaad tot erger

Meestal vinden thuiszitters het eerst niet erg om niet naar school te gaan. Dat verandert snel. Waarom dat zo is, blijkt uit de gesprekken met jongeren, hun ouders en behandelaars. Al na een korte periode van thuiszitten moet het schooljaar worden overgedaan of kan een jongere slechts op een lager niveau verder. Dat geldt voor bijna de helft (47%) van de jongeren die volledig en voor zo'n 40% van hen die gedeeltelijk thuis zaten. Jongeren die terugkeren naar school worden geconfronteerd met (veel) jongere klasgenoten en wie gaat werken, doet dat in banen onder het niveau en met weinig verdiensten. De kans om alsnog een startkwalificatie te behalen blijkt meestal verkeken. Kim is zo'n thuiszitter. Ze vertelt: "In het begin vond ik het wel even fijn dat ik niet naar school hoefde want het ging niet zo goed met me. Maar na verloop van tijd was het juist heel slecht voor me; ik lag veel op bed overdag, zag geen vrienden meer en ging me juist steeds rotter voelen." Veel van de jongeren verliezen tijdens het thuis zitten de contacten met hun leeftijdsgenoten. Dat geldt voor collega-leerlingen, maar bijvoorbeeld ook voor contacten op de sportclub. Slechts 16% van de thuiszittende jongeren geeft aan dat hij tijd besteedt aan vriendschappen. Van de volledig thuiszittende jongeren doet 42% niets. Thuiszitten, zeggen de jongeren, gaat ten koste van persoonlijk functioneren. De jongeren, hun ouders en behandelaars constateren dat het steeds moeilijker wordt de draad van het leven weer op te pakken. Door maar thuis te zitten worden de psychische klachten erger en vaak nemen de conflicten thuis ook nog toe.

Uitleggen aan klasgenoten waarom je er zo lang niet was, is moeilijk. Kim weet dat uit ervaring: "Er werd gevraagd of ik aan de drugs was, zwanger was, Pfeiffer had. Hoe vertel je dat je psychische problemen hebt? De school zei dat ik maar moest zeggen dat ik op vakantie was geweest."

De rol van de school

Soms zijn de redenen om niet naar school te gaan persoonlijk. De jongere is bijvoorbeeld bang dat het weer mis zal gaan. Toch ligt het heel vaak ook aan de school. Maar liefst bijna 50% van de jongeren noemt onbegrip als reden om niet terug te keren naar school. Een kwart van de thuiszitters staat op een wachtlijst voor een andere school. De school speelt een cruciale rol in thuis blijven of terugkeren naar de schoolbanken. De resultaten van het onderzoek zijn hier redelijk schokkend: ruim 90% van de thuiszittende jongeren zegt geen hulp van school gekregen te hebben. Het onderwijs heeft geen protocollen hoe thuiszittende jongeren terug naar school begeleid moeten worden. Sterker nog, jongeren met psychische of psychiatrische problemen staan bij scholen nog wel eens te boek als lastig. Kim: "Ze bellen elkaar op om te waarschuwen." De zorgcoördinator van een grote scholengemeenschap: "Dat kan ik bevestigen noch ontkennen." Een leerplichtambtenaar: "Ik wil het wel bevestigen, het maakt me boos. Onderwijs is een recht."

Uit het onderzoek blijkt dat veel van de thuiszitters weer naar school willen: 71% wil terug.

Wij of Wajong?

Voor jongeren met dit soort schoolproblemen begint vaak een troosteloze carrière van uitkeringsafhankelijkheid of erger. Veel van de instromers in de Wajong kampen op jonge leeftijd met psychische of psychiatrische problemen. Behandelaars hebben vaak weinig oog voor het belang van de school bij het oppakken van de draad van het leven. Scholen zijn soms blij van de moeilijke leerling verlost te zijn of verliezen het contact. Met de beste bedoelingen geven leerplichtambtenaren ontheffing in het vermeende belang van de acute behandeling. Het is een klassiek probleem in de verkavelde verzorgingsstaat: de domeinen van verschillende professionals raken elkaar, ieder doet zijn best, maar de som der delen levert niet de integrale oplossing die nodig is. In heel Nederland maken maar liefst meer dan 200.000 jeugdigen gebruik van de Jeugd GGZ. De cliëntenraad is van mening dat niet alleen in hun instelling aandacht voor thuiszitten moet zijn, maar dat in heel Nederland jongeren met psychische

problemen zoveel mogelijk naar school moeten kunnen gaan. En dat zij hier goed in ondersteund moeten worden. Het is niet bevorderlijk voor je zelfbeeld en ontwikkeling als je al zo jong niet meer mee hoeft te doen.

Harry Kokhuis van GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen: "De directie van GGZ Kinderen en Jeugd neemt de verantwoordelijkheid op zich om het onderwerp thuiszitten onder de aandacht te brengen van GGZ Nederland, de koepel voor GGZ-instellingen."

Back to school!

De aanbevelingen van Jo Hermanns en de onderzoekers zijn duidelijk. Terug naar school moet onderdeel zijn van het behandelplan. Zoek het voor de afstemming

tussen de verschillende professionals niet in nieuwe structuren en laat één iemand verantwoordelijk zijn voor de samenhang van al die eigen-domeingeleide bemoeienis van professionals met hun autonome disciplines.

Daar moeten er in ieder geval nog twee aan toegevoegd worden. Heb oog voor die ene professional, waar de jongere echt een band mee heeft. Bij jongere Jessica was het niet de behandelaar, leerplichtambtenaar of zorgcoördinator die de band met school onderhield, maar haar gymleraar. Hij nam buiten roosters en contacturen om de moeite om haar af en toe even te bellen. Hij maakte het echte verschil.

Ten slotte, blijkt uit dit onderzoek hoe

belangrijk cliëntenparticipatie is. Het zijn de jongeren in behandeling bij GGZ Kinderen en Jeugd die dit onderwerp op de agenda hebben geplaatst. Het waren niet de professionals, het was geen themapanel of tevredenheidonderzoek. Hun ervaring, samengebracht in hun onderlinge gesprekken, legt een nog nauwelijks onderkend vraagstuk bloot. Dat maakt verschil. Om nog een keer Mieke Hogervorst van het regionale bureau leerplicht te citeren: "Van nu af aan, staat de weg terug naar school centraal". Of zoals de naam van het onderzoek zegt 'Back to School'.

Jenny de Jeu en Jan Laurier
Landelijke cliëntenraad

Harry Kokhuis, directeur Algemene Zaken GGZ Kinderen en Jeugd Rivierduinen: "De cliëntenraad is bij uitstek door de partij die ons als professionals kan adviseren over wat er écht bij de cliënten leeft. Dat kunnen ogenschijnlijk heel kleine dingen zijn, waarvan de uitwerking echter groot is. Zo heeft de cliëntenraad ons eerder ook geadviseerd in de inrichting van onze wachtkamers. Met minimale aanpassingen voelen onze cliënten zich daar nu veel prettiger. Mede dankzij hun inbreng kunnen wij onze zorg dus steeds verder verbeteren."

"Samen intensief werken om te komen tot een volwaardig ondernemingsplan dat als leidraad kan dienen voor de bedrijfsvoering."

OK Ondernemen met Kwaliteit BV

professionele begeleiding

Ondernemerschap is geen sinecure.
De mensen die daarvoor kiezen verdienen dan ook vanaf het prille begin een professionele ondersteuning. Slagen ze in hun opzet, dan zorgen zij tevens voor extra werkgelegenheid, dus is het altijd de moeite waard om in die mensen te investeren.

OK Ondernemen met Kwaliteit BV verzorgt begeleidingstrajecten zowel vóór als ná de start in het kader van:

- Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz 2004)
- Art. 15 Re-integratiebesluit
- Individuele Re-integratie Overeenkomsten (IRO-regeling)

Ook begeleiden wij gevestigde ondernemers om hun bedrijfsvoering verder te optimaliseren.

Omdat wij ook erkend zijn als Ondernemerspunt Microfinanciering vindt U ons ook op de sites van het Ministerie van Economische zaken: www.eigenbaas.nl en www.microfinanciering.com.

Kortom ... OK Ondernemen met Kwaliteit BV is uw adres voor:

- **Toetsing ondernemerskwaliteiten**
- **Scholing**
- **Marktonderzoek**
- **Financieringsmogelijkheden**

Wilt u meer weten of een afspraak maken?
Bel met Math Pommé, Telefoon 06-53650578
Of bezoek onze website: www.ondernemenmetkwaliteit.nl

professionele begeleiding voor startende en gevestigde ondernemers

detachering | advies | interim management | werving & selectie

Matching

Overheidspersoneel

Voor een frisse blik

consulenten werk, inkomen, zorg
consulenten inburgering
consulenten burgerzaken
werknemers en jobcoaches
juridisch kwaliteitsmedewerkers
beleidsadviseurs
project- en interimmanagers
intern controleurs

www.matching-overheidspersoneel.nl